

Kennisplatform

ElektroMagnetische Velden

RIVM | TNO | DNV GL
GGD GHOR NEDERLAND
AGENTSCHAP TELECOM
ZONMW

Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Jaarverslag januari t/m december 2020

Kennisplatform

ElektroMagnetische Velden

RIVM | TNO | DNV GL
GGD GHOR NEDERLAND
AGENTSCHAP TELECOM
ZONMW

Voorwoord

We konden er met z'n allen niet omheen: het jaar 2020 stond in het teken van Corona-maatregelen. Van online overleggen en vergaderen, en van elkaar niet in de 3e dimensie ontmoeten zowel privé als zakelijk. De lockdown-melding werd afgekondigd tijdens de Klankbordgroep-bijeenkomst op 12 maart 2020.

Net als voor veel mensen is dit ook voor de leden van het Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid een best lastige opgave om te blijven samenwerken, vooral als het zo lang duurt.

Naast Covid-19 bleef op het gebied van elektromagnetische velden en gezondheid zeer veel vraag naar uitleg, informatie en de noodzaak rapporten aan een nader grondig onderzoek te ontwerpen.

Er zijn nieuwe Q&A's opgesteld voor werken met MRI-apparatuur, voor mensen die een MRI ondergaan en voor wifi-6. Daarnaast is ingegaan op een aantal actuele publicaties.

Elektrogevoeligheid blijft een onderwerp dat een deel van de Nederlandse bevolking zorgen baart. De leden van het Kennisplatform besteden hier aandacht aan en proberen mensen binnen hun rol zo goed mogelijk te helpen. De vraag van elektrogevoeligen om witte (stralingsvrije) en grijze (stralingsarme) gebieden blijft klinken, maar deze gebieden zijn in een dichtbevolkt land als Nederland zeer moeilijk te realiseren. Met het Kennisplatform als mediator vond op 10 juni 2020 een gesprek plaats tussen belangengroepen van elektrogevoeligen en de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat (EZK), waarbij de belangengroepen hebben aangedrongen op het van overheidswege mogelijk maken van witte en grijze gebieden.

5G en de geplande eerste 5G-uitrol hebben de gemoederen danig bezig gehouden.

Op 25 mei 2020 diende een kortgeding door de Stichting Stop5GNL, aangespannen tegen de Nederlandse Staat, met als doel de uitrol van 5G in Nederland een halt toe te roepen. Dit kortgeding werd verloren en de stichting ging in hoger beroep. De frequentievelingen werden door de Nederlandse Staat doorgevoerd.

De commissie Elektromagnetische velden van de Gezondheidsraad adviseerde de Tweede Kamer over de mogelijke gezondheidseffecten van elektromagnetische velden met frequenties die voor 5G bedoeld zijn. In haar advies heeft de Gezondheidsraad onder andere gesteld dat het vooral nuttig is om onderzoek te doen naar de nieuwe frequenties van 5G rond 26 GHz, omdat hierover weinig bekend is.

Het kabinet heeft bijna alle adviezen van de Gezondheidsraad overgenomen, en geeft ook aan te bekijken hoe een bijdrage kan worden geleverd aan onderzoek naar effecten bij 26 GHz en aan onderzoek naar blootstellingsscenario's (o.a. door de bundelvorming).

Het advies om 26 GHz voorlopig niet uit te rollen in afwachting van aanvullend onderzoek is door het kabinet niet overgenomen.

In een 'eerste indruk' heeft het Kennisplatform het advies van de Gezondheidsraad geduid.

Het langverwachte voorzorgbeleid elektriciteitsvoorziening is nog niet gepubliceerd.

Onze website blijkt voor mensen die informatie zoeken goed vindbaar en wordt goed bezocht; hieraan is dit jaar hard gewerkt. Daarnaast is gewerkt aan een goede weergave van de website op mobiele telefoons.

Een terugkerend punt van discussie is de veelheid aan informatie die op het internet is te vinden, door niet-experts, maar soms ook door wetenschappers geplaatst. Veel van deze informatie is niet opgesteld conform de normen voor wetenschappelijk onderzoek; daarom wordt deze informatie door het Kennisplatform niet als wetenschappelijk onderzoek geduid. Daarnaast blijkt het ingewikkeld om als Kennisplatform om te gaan met desinformatie omtrent elektromagnetische velden.

In het algemeen wordt de druk op wetenschappers en wetenschappelijke commissies zoals ICNIRP en de Gezondheidsraad steeds groter. De betrouwbaarheid van individuen en commissies wordt door diverse mensen (met name op sociale media) in steeds ernstiger mate in twijfel getrokken. Helaas worden hierbij soms zelfs dreigementen niet geschuwd.

mr dr A.G.J.M. Rombouts

Voorzitter Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Activiteiten in 2020	5
2.1	Verbeteren van de informatievoorziening op de website	5
2.2	In gesprek met de maatschappij.....	5
2.3	Informatieve producten binnen themapijler	5
2.4	Overige ondersteuning.....	7
3	Kennisplatform EMV - onderdelen en samenwerking.....	8
3.1	Communicatieforum	8
3.2	Wetenschapsforum	8
3.3	Samenwerking tussen fora.....	9
3.4	Bestuur	9
3.5	Platformbureau	9
	Bijlage 1	10
	Activiteiten Kennisplatform in 2020.....	10
	Bijlage 2	11
	Overzicht bestuursleden in 2020.....	11
	Bijlage 3	12
	Financieel overzicht over verslagperiode 2020.....	12
	Bijlage 4	13
	Organisaties Klankbordgroep EMV uitgenodigd in 2020.....	13

1 Inleiding

Het Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid (Kennisplatform EMV) is een samenwerkingsverband van RIVM, TNO, DNV-GL, Agentschap Telecom, GGD GHOR Nederland en ZonMw. Het Kennisplatform EMV duidt wetenschappelijke kennis over elektromagnetische velden binnen het frequentiegebied van 0Hz tot 300 GHz. De belangrijkste bronnen van EMV binnen dit gebied zijn de elektriciteitsvoorziening en mobiele communicatie. De wetenschappelijke kennis kan in relatie staan tot gezondheid, ruimtelijke ordeningsvraagstukken, techniek en andere sociale en maatschappelijke effecten.

Het Kennisplatform geeft antwoord op maatschappelijke vragen over EMV op een wijze die begrijpelijk is voor professionals en burgers. Alle informatie wordt gepubliceerd in verschillende categorieën op de website www.kennisplatform.nl en is daarmee voor iedereen beschikbaar. De Kennisplatforminformatie wordt actief gebruikt en gecommuniceerd door de deelnemers in het Kennisplatform, maar ook door overheidsbestuurders en ambtenaren (gemeenten, provincies, rijk), artsen, hulpverleners en mensen die anderszins met vragen vanuit de maatschappij te maken krijgen. Professionals kunnen de eenvoudig geformuleerde en toegankelijke informatie direct gebruiken om EMV-gerelateerde vragen van burgers/consumenten te beantwoorden in aanvulling op de situatie-specifieke vragen. Het Kennisplatform beantwoordt ook directe vragen vanuit de maatschappij via mail of telefoon en kan meewerken aan cursussen, verduidelijkende presentaties en input leveren voor de media.

Het Kennisplatform EMV heeft als kerntaken:

- a. Het duiden van de wetenschap: het voorzien in wetenschappelijk gefundeerde informatie op het gebied van EMV en gezondheid. Uitgangspunt hierbij is dat de informatie voor professionals en burgers bruikbaar is voor een standpuntbepaling ten aanzien van EMV. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van reflectie vanuit een jaarlijks te organiseren bijeenkomst van de Klankbordgroep Elektromagnetische Velden.
- b. Het proactief en reactief adresseren van actuele maatschappelijke vragen over elektromagnetische velden, zodanig dat de maatschappij in brede zin waaronder burgers, pers, professionals van overheden en bedrijfsleven, daarvan kennis kan nemen en gebruik kan maken. Waar mogelijk, wordt tevens proactief het handelingsperspectief in beeld gebracht. Het Kennisplatform EMV fungeert niet als eerstelijns hulpverlenende instantie. Het Kennisplatform werkt nauw samen met andere loketten waar vragen over EMV kunnen worden gesteld, met name met GGD-en en Antennebureau. Vragen worden hierbij zoveel mogelijk naar het juiste loket geleid.

Een additionele taak van het Kennisplatform EMV kan zijn:

- c. Het organiseren en faciliteren van interactie tussen relevante stakeholders. Deze interactie vindt plaats in algemene zin met de vertegenwoordigers van de Klankbordgroep EMV (zie kerntaak a), en meer specifiek voor bepaalde deelonderwerpen in ad-hoc denkgroepen (gevormd uit vertegenwoordigers van de Kennisplatformdeelnemers en van de stakeholders, eventueel aangevuld met andere deskundigen). Hieruit kunnen voorstellen voor acties volgen, die aan het Bestuur van het Kennisplatform EMV worden voorgelegd.

Het Kennisplatform EMV stelt zich ten doel deze taken op objectieve wijze te vervullen, onafhankelijk van belangen van bedrijfsleven, maatschappelijke groeperingen en vigerend overheidsbeleid. Het Kennisplatform EMV en alle deelnemende organisaties gebruiken hun netwerk en middelen om de berichten en overige informatie van het Kennisplatform EMV publiek te maken om een zo breed mogelijke doelgroep te bereiken.

2 Activiteiten in 2020

2.1 Verbeteren van de informatievoorziening op de website

In 2020 lag de nadruk binnen het Kennisplatform EMV op het aanvullen en verder verbeteren van de informatie op de nieuwe website van het Kennisplatform. Bovendien werd de vindbaarheid van deze informatie verbeterd. Dit verschuiving die in 2019 heeft plaatsgevonden van hoofdzakelijk websitebezoekers die al bekend waren met het Kennisplatform, naar hoofdzakelijk mensen die via internet-zoekmachines zoeken op specifieke onderwerpen, is in 2020 voortgezet.

Ten behoeve van de vindbaarheid van de website wordt in de informatie het woord 'straling' vaker gebruikt in plaats van het woord 'velden'. Hoewel 'elektromagnetische velden' wetenschappelijk gezien de juiste term is, blijken mensen op internet ruim 10 keer vaker te zoeken met de zoektermen 'elektromagnetische straling' of kortweg 'straling'. In alle sinds 2018 nieuw gepubliceerde informatie is dit al toegepast. Gaandeweg zal ook in eerder gepubliceerde informatie de term 'straling' gebruikt gaan worden.

2.2 In gesprek met de maatschappij

Klankbordgroep Elektromagnetische Velden en Gezondheid

De Klankbordgroep EMV is opgericht om te signaleren welke vragen er spelen in de maatschappij en om de producten van het Kennisplatform daaraan te toetsen. De Klankbordgroep bestaat uit landelijke organisaties die opkomen voor specifieke belangen van bijvoorbeeld burgers, bedrijven, werknemers, werkgevers en overheid, maar geen onderdeel uitmaken van het Kennisplatform. In de bijeenkomst worden geen inhoudelijke wetenschappelijke onderwerpen besproken; dat gebeurt in voorkomende gevallen in denkgroepen binnen de themapijlers.

De bijeenkomst van de Klankbordgroep EMV op 12 maart 2020 stond vooral in het teken van 5G; RIVM en Agentschap Telecom (AT) hebben onderzocht wat de mogelijke toekomstige blootstelling zal worden aan EMV, afkomstig van 5G-systemen. In een presentatie hebben RIVM en AT het rapport toegelicht. Daarnaast heeft het KP-EMV een presentatie gegeven over de ontwikkeling van nieuw voorzorgbeleid voor de elektriciteitsvoorziening. De Stichting EHS en GGD Amsterdam hebben een voorstel toegelicht voor een zogenoemde witte zone in Nederland, een gebied zonder EMV waar de mensen met ernstige klachten tot rust kunnen komen.

Tevens werden de in 2019 uitgevoerde activiteiten toegelicht. De Klankbordgroep kreeg gelegenheid te reflecteren op en suggesties te doen bij het voorstel voor de activiteiten van het Kennisplatform in 2020 (het concept-Jaarplan).

Gesprek over witte zones met staatssecretaris van EZK

Het Kennisplatform heeft op 10 juni 2020 een gesprek tussen de staatssecretaris van EZK en een aantal Klankbordgroeporganisaties begeleid. De inzet van de organisaties was de urgentie aan te tonen van de ontwikkeling van één of meerdere witte zones (of lichtgrijze zones) waar elektrogevoeligen kunnen herstellen van hun klachten en kunnen worden begeleid bij dat herstel. Zij verzochten de staatssecretaris om deze ontwikkeling mogelijk te maken.

2.3 Informatieve producten binnen themapijler

De inhoudelijke activiteiten werden in 2020 ingedeeld in twee themapijlers. De themapijlers zijn:

- Laagfrequente EMV (bijvoorbeeld van elektriciteitsnetwerken)
- Radiofrequente EMV (bijvoorbeeld mobiele telefonie en overige draadloze communicatie).

Themapijler 'Laagfrequente EMV'

De energietransitie zorgt ervoor dat de komende jaren mogelijk veel kan veranderen ten aanzien van bronnen van EMV in en om het huis. Mensen kunnen hier veel van gaan merken, bijvoorbeeld door meer elektrisch vervoer en elektrisch koken, maar ook door de aanleg van nieuwe infrastructuur, zoals transformatorhuisjes. De informatie op de website rond dit thema wordt dan ook voortdurend ge-update. Door de rijksoverheid wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een hernieuwd/nieuw voorzorgbeleid voor magneetvelden van de elektriciteitsvoorziening.

Rond dit voorzorgbeleid was in 2020 een aantal activiteiten gepland die worden doorgeschoven naar een latere periode, vanwege latere publicatie van het Lysias-rapport dat keuzes in beeld zal brengen en een advies zal geven over het nieuwe beleid.

In 2020 zijn Q&A's afgerond rond het thema MRI. MRI-apparatuur in ziekenhuizen zorgen ervoor dat mensen kunnen worden blootgesteld aan EMV, zowel statische, laagfrequente als radiofrequente velden. Vooral de statische velden van een MRI zijn zeer sterk.

Het gaat daarbij natuurlijk om mensen die MRI ondergaan, maar heel nadrukkelijk ook om MRI-medewerkers, medici die ingrepen uitvoeren aan mensen in de MRI, MRI-onderhoudsmensen, medewerkers die andere taken in de buurt van de apparatuur uitvoeren en patiënten-begeleiders. De Q&A's zijn opgesteld in nauw overleg met de NVMBR (Nederlandse Vereniging Medische Beeldvorming en Radiotherapie).

In 2020 zijn twee series Q&A's over MRI opgesteld:

- Q&A's voor mensen die werken met en bij MRI (Categorie: EMV op het werk);
- Q&A's voor mensen die MRI ondergaan (Categorie: Algemene vragen).

In 2020 heeft het Kennisplatform een Eerste Indruk uitgebracht waarin wordt gewaarschuwd voor blootstelling aan EMV bij cosmetische behandelingen (zonder medische noodzaak), bijvoorbeeld door schoonheidsspecialisten. In een aantal gevallen kan de blootstelling aan EMV zowel voor de behandelaar als de patiënt hoger zijn dan de blootstellingslimieten. Het kan daarbij gaan om statische, laagfrequente of radiofrequente velden. De Eerste Indruk is actief onder de aandacht gebracht bij het ministerie van SZW en bij de ANBOS (Algemene Nederlandse Branche Organisatie Schoonheidsverzorging).

Themapijler "Radiofrequente EMV"

In 2020 lag binnen deze themapijler sterk de nadruk op het onderwerp 5G. De aangekondigde uitrol van het eerste frequentiegebied van 5G leidde tot veel ongerustheid. Het aantal vragen vanuit de media en vanuit de bevolking was dan ook zeer groot. Het Kennisplatform had al eerder Q&A's over 5G op de website geplaatst.

Omdat vanuit gemeenten zeer specifieke vragen worden gesteld over de uitrol van 5G, zijn nieuwe Q&A's over 5G op de website geplaatst, met als onderwerp "Gemeenten: informatie over 5G" (Categorie: Voor professionals).

Drie Eerste Indrukken zijn opgesteld die een nauwe relatie hebben met 5G:

- Eerste Indruk over het onderzoek van RIVM en Agentschap Telecom naar mogelijke toekomstige blootstelling aan 5G;
- Eerste Indruk over het door de Gezondheidsraad uitgebrachte advies over 5G;
- Eerste Indruk over de nieuwe ICNIRP-2020 aanbeveling voor radiofrequente EMV.

De Q&A-onderwerpen "Werken met MRI" en "informatie voor mensen die een MRI ondergaan" vallen voor een deel ook binnen deze themapijler (zie ook themapijler "Laagfrequente EMV"); hierover zijn Q&A's opgesteld en op de website geplaatst.

De Eerste Indruk over cosmetische behandelingen (zie themapijler "Laagfrequente EMV") betreft ook radiofrequente velden.

Gestart is met het updaten van bestaande Q&A's over wifi en het opstellen van nieuwe aanvullende Q&A's over wifi-6, een nieuwe versie van wifi. Deze worden in 2021 afgerond.

2.4 Overige ondersteuning

Naast informatieve producten (Q&A's, Eerste indrukken en nieuwsberichten) biedt het Kennisplatform ook ad-hoc ondersteuning bij vragen vanuit de maatschappij, zowel per telefoon als per mail.

In 2020 is meegewerkt aan cursussen (basiscursussen over antennevraagstukken; PAO-Techniek cursus over EMV), is ondersteuning geboden bij concrete vragen van overheden (Ministeries en gemeenten) en zijn diverse vragen vanuit de bevolking via het Kennisplatform EMV afgevangen en zoveel mogelijk doorgeleid naar de daarvoor geëigende organisaties. Ook is medewerking verleend aan een groot aantal publicaties in de media, met name rond de 5G-uitrol.

Het Kennisplatform heeft ook deelgenomen aan de dialoog over de ontwikkeling van een advies voor de elektriciteitsvoorziening, georganiseerd door Lysias.

3 Kennisplatform EMV - onderdelen en samenwerking

3.1 Communicatieforum

In het Communicatieforum zitten vertegenwoordigers van alle deelnemende organisaties, van sommige organisaties zijn meerdere personen betrokken vanwege de verschillende expertises. Voorzitter van het forum is dr. F. (Fred) Woudenberg, werkzaam bij de GGD Amsterdam.

Het Communicatieforum heeft binnen het Kennisplatform een centrale rol bij de signalering van maatschappelijke vragen die zwaar wegen bij het bepalen van onderwerpen voor publicaties en activiteiten. De leden van het Communicatieforum functioneren als linking pin tussen het Kennisplatform en de deelnemende organisaties en vormen een belangrijk klankbord bij de totstandkoming van de communicatiewijze van het Kennisplatform.

In 2020 heeft het Communicatieforum zich gericht op:

- de vindbaarheid van de informatie op de website, aansluiting bij woordgebruik van mensen die informatie zoeken;
- verbeteren van de samenwerking met het Wetenschapsforum, communicatieve boodschap en vorm in een vroeg stadium centraal stellen en gezamenlijk de informatie vaststellen.

Daarnaast heeft het Communicatieforum zich bezig gehouden met de communicatieve voorbereiding van de diverse berichten.

In 2020 hebben vier bijeenkomsten van het Communicatieforum plaatsgevonden.

3.2 Wetenschapsforum

Het Wetenschapsforum is het wetenschappelijk geweten van het Kennisplatform. Het zorgt voor de inhoudelijke kennis en houdt de stand van de wetenschap bij. Daarbij wordt speciaal gelet op de relevantie voor de Nederlandse situatie en wordt aangesloten bij vraagstukken over mogelijk handelingsperspectief. Voorzitter van het forum is prof. dr. R. (Rob) Hoppe, emeritus hoogleraar Policy & Knowledge, Universiteit Twente. De voorzitter is niet verbonden aan een van de in het Kennisplatform deelnemende organisaties.

De afzonderlijke leden, elk vertegenwoordiger van hun eigen organisatie, zorgen ervoor dat de relevante inhoudelijke kennis van de organisaties binnen het Kennisplatform wordt gedeeld en streven naar overeenstemming over de duiding van de wetenschap en de maatschappelijke relevantie ervan.

Hoewel de Gezondheidsraad geen deelnemer is aan het Kennisplatform, is de Commissie Elektromagnetische Velden van de Gezondheidsraad als adviseur betrokken bij het Wetenschapsforum. Deze Commissie is ervaren in het beoordelen van wetenschappelijke informatie op het gebied van elektromagnetische velden. Het Kennisplatform overlegt de duiding van de wetenschappelijke ontwikkelingen met de Gezondheidsraad. Het Kennisplatform kan daarbij in reactie op nieuwe informatie of wetenschappelijke ontwikkelingen de Gezondheidsraad vragen om advies of nadere toelichting.

Het Wetenschapsforum heeft ook in 2020 aan informatieve producten gewerkt. Daarnaast gaf het Wetenschapsforum ook antwoord op vragen die werden gesteld vanuit deelnemende organisaties. De samenwerking met het Communicatieforum werd verder verbeterd, waarbij het Wetenschapsforum nadrukkelijk de wetenschappelijke correctheid van de informatie als doelstelling heeft gehanteerd, gezien de verschuiving naar begrijpelijker en makkelijk leesbare informatie.

In 2020 hebben vier bijeenkomsten van het Wetenschapsforum plaatsgevonden.

3.3 Samenwerking tussen fora

De in 2017 geïntroduceerde andere werkwijze binnen de fora, tussen de fora en tussen de deelnemers met als doel de nieuwe vorm van berichtgeving efficiënter uit te voeren, is in 2020 voortgezet. De samenwerking tussen Wetenschapsforum en Communicatieforum is hierbij verbeterd, door al in een vroeg stadium de vraag “hoe communiceer je deze informatie naar de maatschappij” centraal te stellen. Het begrijpelijk maken van de informatie voor een grotere doelgroep (de maatschappij als geheel) betekent ook dat extra zorgvuldige afwegingen noodzakelijk zijn om de wetenschappelijke correctheid zoveel mogelijk in stand te houden zonder ‘toe te geven’ op de leesbaarheid. In 2020 heeft één gezamenlijke bijeenkomst plaatsgevonden van het Wetenschapsforum en het Communicatieforum.

3.4 Bestuur

Het bestuur van het Kennisplatform bestaat uit bestuursleden van deelnemende organisaties, waardoor tijdens de bijeenkomsten draagkrachtige afspraken kunnen worden gemaakt. De voorzitter van het Kennisplatform is mr. dr. A.G.J.M. (Ton) Rombouts, lid van de Eerste Kamer en tot 1 oktober 2017 burgemeester van 's-Hertogenbosch. Een overzicht van de bestuursleden in 2020 is opgenomen in Bijlage 2.

Naast de vier periodieke overleggen is het bestuur aanwezig geweest bij de bijeenkomst van de Klankbordgroep in 2020.

3.5 Platformbureau

Het Platformbureau is gehuisvest bij het RIVM te Bilthoven en is inhoudelijk verantwoording verschuldigd aan het bestuur van het Kennisplatform. Het bureau bestaat uit enerzijds structurele capaciteit die is gehuisvest bij het RIVM en anderzijds uit ondersteunende experts die werkzaam zijn bij de aan het Kennisplatform deelnemende instellingen. Het bureau staat sinds januari 2016 onder leiding van de algemeen secretaris, dr. ir. M.A.M. (Monique) Beerlage.

Het bureau heeft afspraken gemaakt met de deelnemende organisaties over de ondersteuning. In 2020 was dit onder andere bij het voorbereiden de informatieve producten, het beantwoorden van de diverse ondersteuningsvragen en het geven van interviews over EMV-gerelateerde onderwerpen aan diverse media.

Om het Kennisplatform te helpen haar doelen te bereiken heeft het Platformbureau een aantal taken:

- Het ondersteunen van bestuur en de fora: onder andere het organiseren van de vergaderingen en het verzorgen van verslaglegging hiervan, de communicatie tussen de verschillende groepen van het Kennisplatform en het (laten) beantwoorden van vragen die binnenkomen via de verschillende deelnemende organisaties.
- Het schrijven en redigeren van teksten en eerste indrukken.
- Het beheer van de website van het Kennisplatform en het actueel houden van de informatie op de website.
- Het ontwikkelen van infographics om de informatie te verduidelijken.
- Het organiseren van bijeenkomsten van eventuele Denkgroepen voor maatschappelijke reflectie op bepaalde thema's.
- Het organiseren van de Klankbordgroepbijeenkomst en daaraan verbonden activiteiten zoals de Denkgroepen of bij het schrijven van kennisberichten.
- Het Platformbureau is het contactpunt voor media die vragen hebben over EMV of over verschenen kennisberichten over EMV.

Bijlage 1

Activiteiten Kennisplatform in 2020

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van producten en activiteiten van het Kennisplatform EMV in de periode januari t/m december 2020.

Dit overzicht geeft een indicatie van het werkgebied van het Kennisplatform EMV en de verdeling over de verschillende onderwerpen.

Bij elk product of activiteit staat aangegeven bij welke themapijler de activiteit behoort (L: laagfrequente velden; R: radiofrequente velden) en een toelichting indien relevant.

Op de kwaliteit van de producten wordt toegezien door de in het Kennisplatform deelnemende organisaties.

Activiteiten	Pijler	Status / toelichting
ProductenJaarplan 2020		
Q&As werken met MRI	L/R	Afgerond
Q&As voor mensen die MRI ondergaan	L/R	Afgerond
Berichtgeving over ontwikkeling nieuw zorgbeleid elektriciteitsvoorziening	L	Stond gepland na de zomer 2020, maar rapport van Lysias wordt pas in 2021 gepubliceerd
Opstellen Q&As nieuw zorgbeleid voor doelgroepen	L	Wordt doorgeschoven tot er meer duidelijkheid is over nieuw beleid
Updaten bestaande informatie elektriciteitsvoorziening	L	Wordt doorgeschoven tot er meer duidelijkheid is over nieuw beleid
Q&As Gemeenten: informatie over 5G	R	Afgerond
Q&As Wifi-6	R	In ontwikkeling, plaatsing op website voorjaar 2021
Eerste indruk Onderzoek RIVM en Agentschap Telecom naar 5G	R	Afgerond
Eerste indruk Nieuwe ICNIRP aanbeveling voor radiofrequente EMV	R	Afgerond
Eerste indruk Advies Gezondheidsraad 5G en gezondheid laat nog vragen open	R	Afgerond
Eerste indruk Kennisplatform waarschuwt voor blootstelling aan EMV bij cosmetische behandelingen	L/R	Afgerond
Updaten en bijhouden website	L/R	Doorlopend
Plaatsen nieuwsberichten op website	L/R	Doorlopend
Diverse vragen per mail/telefoon aan het Kennisplatform EMV	L/R	Beantwoording en doorgeleiding, doorlopend
Interne activiteiten		
Bijeenkomsten Wetenschapsforum	L/R	
Bijeenkomsten Communicatieforum	L/R	
Gezamenlijke bijeenkomst WF en CF	L/R	
Bestuursvergaderingen	L/R	
Overige (externe) activiteiten		
Klankbordgroepbijeenkomst	L/R	
Ondersteuning diverse webinars	R	
Cursus "antennevraagstukken"	R	Voor Antennebureau
Cursus "blootstelling aan EMV"	L/R	Voor PAO Techniek
Media: interviews	L/R	
Media: informatie leveren voor vermeldingen in radio/tv-programma en schrijvende pers	L/R	
Begeleiding gesprek over witte zones staatssecretaris EZK en deelnemers Klankbordgroep	R	
Deelname in dialoog ontwikkeling advies elektriciteitsvoorziening	L	Bureau Lysias

Bijlage 2

Overzicht bestuursleden in 2020

Voorzitter

Mr dr A.G.J.M. Rombouts

Deelnemer

Agentschap Telecom

GGD GHOR Nederland

DNV-GL

RIVM

TNO

ZonMw

Bestuurslid

mevrouw mr. A.T.A.J. van Dijk

dr. A. van Iersel

later in het jaar vervangen
door ir. R.M. van der Graaf

M. Adriaensen

ir. R.M. van der Graaf

later in het jaar vervangen
door drs. R. van der Ent

ir. E. Peeters

H. Smid

later in het jaar vervangen
door mevrouw R. Struhkamp

Bijlage 3

Financieel overzicht over verslagperiode 2020

De activiteiten van het Kennisplatform EMV werden in 2020 gefinancierd door de rijksoverheid, door de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (ministerie EZK), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ministerie VWS) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ministerie BZK). Het totale beschikbare budget voor 2020 kwam hiermee op EUR 600.000.

Overzicht begroting en realisatie kosten kalenderjaar 2020

Posten		Begroot bedrag 2020 €	Realisatie kosten 2020 €
1	Bureau Capaciteit, huisvesting en materiële kosten	162.000	224.300
2	Ondersteuning Wetenschapsforum	73.000	89.500
3	Ondersteuning Communicatieforum	40.000	43.300
4	Voorzitter vergoeding plus onkosten	24.000	24.600
5	Stichting Fonds afrondingskosten	--	10.700
6	Organisatiekosten Klankbordgroep EMV, denkgroepen, vergaderingen, conferenties en publicaties	2.000	900
7	Basisregeling deelnemers Kennisplatform EMV, deelname activiteiten, ondersteuningsvragen, voorbereiding berichten	284.000	231.500
8	Onderhoud elektronische werkomgeving en website	15.000	19.300
Totaal jaar		600.000	644.100

Toelichting:

- Ad 1 Extra inspanningen bureau door zeer veel media-aandacht en vragen vanuit maatschappij rond 5G. Tevens extra werkzaamheden door bureau door inwerken nieuwe projectondersteuner in 2020.
- Ad 2 Secretaris WF extra inzet 5G-ondersteuning.
- Ad 5 Nagekomen kosten van de Stichting Fonds uit 2019, afronding van werkzaamheden.
- Ad 6 I.v.m. coronamaatregelen veel bijeenkomsten online.
- Ad 7 Deel werkzaamheden door bureau opgevangen.
- Totaal De overschrijding in 2020 was deels onvoorzien door afronding Stichting Fonds en deels onvoorzien door de zeer grote maatschappelijke aandacht voor 5G. Dit zal in het budget voor de volgende jaren worden opgevangen.

Bijlage 4

Organisaties Klankbordgroep EMV uitgenodigd in 2020

Aanwezige deelnemende organisaties

ACOM (Bond Defensiepersoneel)	NVMBR sectie MRI
FME	Partners voor een gezond leefmilieu
Gezondheidsraad	Platform Hoogspanning (VNG)
Liander	Stichting Elektrohypersensitiviteit
Ministerie Defensie	TenneT
Ministerie Economische Zaken en Klimaat	T-mobile Nederland / Monet
Ministerie Infrastructuur en Waterstaat	zelfstandig medicus/stralingsdeskundige
Ned. EMC-ESD vereniging	

Namens Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid

Voorzitter Bestuur (tevens voorzitter bijeenkomst)
Voorzitter Communicatieforum
Voorzitter Wetenschapsforum
Algemeen secretaris en projectondersteuner
Diverse leden van bestuur en fora

Overige uitgenodigde deelnemende organisaties

AFMP; Arbo Unie B.V.; CPLD Vereniging; Daniel den Hoed Cancer Center; DARE!!; Erasmus Medisch Centrum; FNV Bondgenoten; KPN; Luchtverkeersleiding Nederland; Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; Nederland ICT; Universiteit Eindhoven - Faculteit Electrotechniek; Universiteit Utrecht Divisie Environmental Epidemiology; URSI; VU Medisch Centrum.

Aanwezige toehoorders/organisatie

Brainport Biotech Solutions	Schooneveld Advies
Hulsbos Bouwbiologie	Stichting EHS
Ministerie van Defensie	T-mobile
NVMBR	Diverse leden van bestuur en fora Kennisplatform
EMC-ESD Vereniging	
Overige belangstellenden	

Overige uitgenodigde organisaties / belangstellenden

CPLD Vereniging; IRAS Universiteit Utrecht; Jans Consultancy; Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW); Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS); Risk Politics; Stichting Onafhankelijk Kennisplatform Nederland; Stop UMTS; TU Delft; UMC Utrecht; Universiteit Utrecht; VU University Medical Center; Wageningen UR; privépersonen.